

Karin och Anders Nygårds gård i Åkerö

Karin och Anders är mina farföräldrar och det här är berättelsen om huset där de bodde på Åkerövägen och mina minnen från barndomen när jag var ”på landet”.

1922 gifte sig farfar och farmor och de flyttade in i Normansgården invid Siljegårdsvägen som var farmors föräldragård. Här bodde de inne på gården i det röda huset. Huset i Åkerö började byggas och stod färdigt 1923, samma år som min pappa Lasse föddes.

Karin och Anders bröllopsfoto.

Så här såg farmor och farfars gård ut när den var alldeles nybyggd 1923. Runtomkring bredde åkrarna ut sig.

Här på trappan till huset i Åkerö står farmor, näst överst med Lasse i handen. Överst står fru Eklöf som hyrde huset de första åren.

Farfar Anders

Min farfar växte upp i Sundsnäs och arbetade som stenhuggare liksom sina tre bröder Lars, Johan och Kalle. Husets källare och grund är uppmurad med stora stenblock som bröderna murat upp. I potatiskällaren, högst upp på en hylla, förvarade farfar dynamiten som användes vid stenbrottet. I uthuslängan fanns förr en smedja. Härinne var det alldeles svart, berättar min faster Kerstin. När farfar kom från arbetet fick min pappa hjälpa till att trampa ässjan så att smidshärden hölls glödande. När smidesjärnet blev glödigt, gick det att bearbeta med mindre slägga.

Förutom arbetet med sten, som var bundet till den snöfria delen av året, arbetade farfar i skogen med att gallra, avverka och återplantera. Fram till 1960-talet, när man installerade oljeeldning, värmdes huset med ved som eldades i kakelugnarna som fanns och fortfarande finns kvar i alla rummen.

Arbetet med att odla på åker och att slå äng bidrog också till att familjen var självförsörjande på det mesta. Då flera i farmors släkt emigrerat till USA skötte farfar Normanssläktens åkrar.

Farmor Karin

Farmor arbetade hemma med att ta hand om barnen men även sköta om Kerstimoster, en äldre släkting som bodde med familjen. Maten som farmor lagade kom från det egna odlade från trädgård och åker, hönsen gav ägg och kött, kon gav mjölk och grädde och från kaninerna fick man kött och även skinn. Jag minns att farmor hade en hushållsassistent som stod och snurrade på det stora köksbordet med sina väggfasta bänkar. Farmor bakade sen ut vetedegen till flätade längder som dukades upp tillsammans med hallonsaft och kaffe ute på trädgårdsmöbeln. Min kusin Marie minns trädgårdsbänken som farfar målade om varje sommar, den var blå. Satt man på den blev kläderna också blåa för farfar blandade ut färgen med kalk för att få den att räcka längre. I uthuset fanns till att börja med en vedeldad gryta där tvätten bykades.

Sommartid tvättades mattorna nere på flottbryggan i tjärnen nere i Åkerö.

I lilla rummet på övervåningen hade farmor sin vävstol där hon vävde trasmattor och gardintyg. En slags gardiner vävdes av ”klumpgarn”, som gav en fin stuktur åt det färdiga gardintyget.

När Pensionat Österviken, nu Lustgården nere på Sjöakersvägen, hade fullt så fick sommargäster hyra rum på övervåningen hos farmor och farfar. Det gav säkert välkomnade kontanter till det stora hushållet.

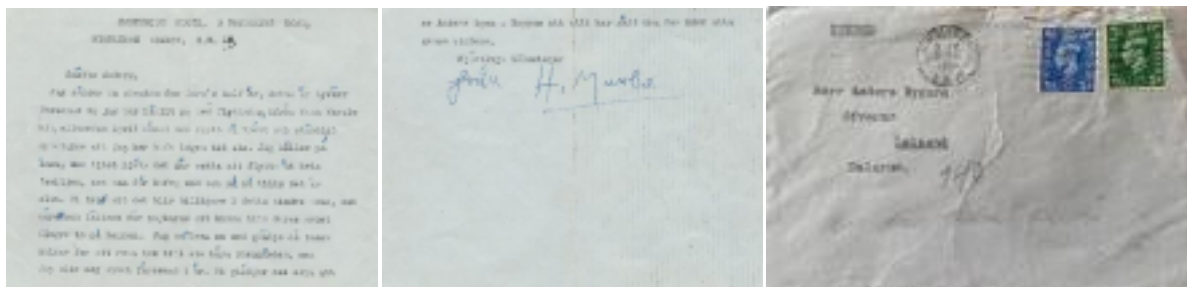

Familjen växer. På fotografiet som är taget sommaren 1939 sitter farmor med Kerstin (1939) i knät, farfar, pappa Lasse (1923-2021), Olle (1929-1988) och Erik (1928-2007). På fotografiet har huset fått sin puts och verandan sina fönster. Ett fönster ser ut att vara nykittat. Kan en boll ha kommit på villovägar?

Stenen till flaggstången kommer förmodligen från stenbrottet i Sundsnäs.

Uthus, stall och hönsgård

I den ursprungliga uthuslängan rymdes dass, vedbod, cykelbod och smedja. På gaveln fanns tvättstugan. På övervåningen fanns två rum som användes till bostad. Här bodde Maria Olsson, farfars syster och hennes dotter Karin Stigsdotter under några år på 1940-talet. Senare blev det bostad åt ”ungkarlarna”, pappas bröder Erik och Olle Nygårds. Uthuslängan byggdes med tiden ut och inrymde stall för hästen, höskulle, bås för korna, stia för grisen och ett hönshus. Inne i hönsgården stod burar med kaniner. Bredvid hönsgården stod härbret, som nu idag är flyttat några meter bort. Här inne fanns fyllda sädesbingar. När jag var liten gick jag in och tog nävar med säd och gav till hönsen. Under ett av våra sommarlov minns Peter hur han fick följa med farfar upp till kvarnen i Heden för att mala mjöl av säden man odlat. Dit, på vagnen efter hästen stod säckarna fyllda med säd och hem med nymalet mjöl. En av hästarna som stod i stallet hette Dora. Dora ägdes av Hilda Munte och vintertid stallades hästen in i Åkerö.

Brev avsänt från Hilda Munthe 3 juni 1950, Wimbledon till min farfar med ersättning för hästen Dora.

Fäbodvistelse

Under några veckor sommartid bodde man i fäboden i Yxbodarna. Hit åkte familjen med häst och trilla. Hönsen var i en bur uppe på vagnen och de två korna fick gå efter trillan. När man kom förbi Molnbyggen vek farmor av med korna och gick den gamla fäbodvägen för att spara kornas klövar. Farfar cyklade till lanthandeln i Heden om det fattades något till hushållet i fäboden.

En kaffepaus. Farfar och faster Kerstin vid hässjan i Yxbodarna 1950. Detta år fick Kerstin medalj för sitt arbete med jordbruket.

Uppe i fäboden slogs ängarna, höet togs tillvara och lades i ladan. På vintern, när höet tröt på hemmagården hämtades höet hem med häst och släde. En minnesbild från när jag var liten är att farmor sitter på en sten utanför bron på huset. Hon sitter och virkar en rund trasmatta. Virknålen är stor och farmor tar i för att få igenom den klippta trasan. Det är sol, hönsen går runt och pickar och farmor skrattar med hela ansiktet.

Stugan nere vid Sjöåkersvägen

Timmerstommen börjar resa sig.
Gullan och Lena, ett år.

Paus i bygget. Farmor har kommit ner med kaffekorg.
Lasse till vänster, kusinerna Mats och Margareta, min bror Peter, Lena och Gullan.

När jag var ett år började mina föräldrar, Lasse och Gullan att bygga en stuga nere på en av farfars åkrar vid sjön. En ängslada från Almo plockades ner, byggdes upp och blev ett rum och kök. Pappas bror Olle, som var snickare reste timmerstommen tillsammans med pappa och farfar. Erik, pappas andra bror, som var rörmokare drog in vatten och avlopp. Andra halvan av åkern fortsatte farfar att slå. När det var dags för slätter kom farfar ner med hästen som kunde heta Dora eller Putte. Det var spännande med den stora hästen som var spänd för slätterbalken. Jag minns att farfar satt på den stora sitsen som gungade upp och ner och det höga gräset som föll. Gräset hässjades och när det torkat kom farfar, farmor och Olle ner och alla hjälptes åt att få upp höet på vagnen.

Hästen Dora med min faster Kerstin och min bror Peter.

När det var rast och hästen selades av från slättermaskinen eller trillan som hade järnskodda hjul, fick vi barn sitta upp på hästen. För ett stadsbarn var det så spännande, liksom att få sitta högst upp på hötrillan när den vaggande åkte hem till Åkerövägen. Någon enstaka gång fick vi barn hoppa i höet men annars var det förbjudet.

Trädgården hos farmor och farfar

I trädgården på Åkerövägen som hade hunnit växa upp när jag var liten, fanns mycket för oss barn att äta. Mot gaveln på uthuset fanns en svartvinbärsbuske, närmare huset stod röda och vita vinbär på rad. Jag minns fortfarande smaken av rödavinbären som jag mosade med lite socker i en stor mugg. Den slitna nysilverskeden gav en alldeles speciell smak åt det syrliga moset.

Längs med vägen, den som nu heter Nygårdsvägen, växte hallonbuskar. Jag kan se farmor sitta på en pall med en stor bunke i knät full med söta hallon som sedan kokades till sylt och saft. Utanför hallonraden plöjdes några rader upp och här växte potatis. På

baksidan av stora huset odlade farmor grönsaker. Här fanns rader med morötter, haricots verts, vaxbönor, lök, spenat, sallad och kålrötter.

Nere på Sjöåkern, till höger om ravinen, odlades vinterpotatis av sorten Leksands vit, rovor och morötter. Potatisen förvarades i matkällaren medans rovorna och morötterna låg i en stuka på åkern där de odlades. På sommaren plockade farfar konten, som rymde 50 liter, full med blåbär och i september fylldes den med lingon som farmor kokade och fyllde de stora Höganäskrukorna som sen stod i matkällaren.

Min pappa har berättat, att varma sommarkvarnar gick bröderna tidigt iväg ner till sjön och badade och fiskade och ibland, olovandes, gypade de på timret som låg i Siljan inom sina länsar. Just här nappade det speciellt bra. ”När vi blev hungriga gick vi upp och drog upp några rovor som vi åt.” På kvällen, berättade Karinmamman att hon såg, tre figurer komma gående över åkrarna, randiga av jord och sand.”

I trädgården framför huset planterades flera olika sorters äppelträd. Spaljerad mot väggen, där de ursprungliga utedassen hade varit, växte ett Transparent Blanche som vi hann smaka innan det var dags att flytta hem till stan. Åkeröäpplena, som mognade senare, fick vi med oss hem till stan efter besök i stugan under hösten. Trädet med de söta och saftiga sommaräpplena, Transparent Blanche är borta men de andra sorterna, nu nästan hundra år gamla, finns kvar. När jag hälsade på nu i september plockade jag några av äppelsorterna och de smakade som jag mindes dem.

Från grindarna fram till huset anlade farmor och farfar en bred blomsterlist med många olika perenna blommor. De flesta av de ursprungliga perennerna blommar fortfarande i rabatten. Många sorter har delats och växer nere i blomlandet i min mamma och pappas stuga.

Foton och berättelser har vaskats fram med hjälp av faster Kerstin, min bror Peter och mina kusiner Mats, Lillan, Marie och Katarina .

Åkerö i september 2021

Lena Nygårds